

Kulturdepartementet

Ku2022/01357

Kreativa Sverige! Nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher

Sammanfattning

Södertörns högskola (SH) har fått möjlighet att yttra sig över betänkandet *Kreativa Sverige: nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher* (SOU 2022:44). SH uppskattar att utredningen tillsatts. Högskolan instämmer i utredningens problembeskrivning och vikten av perspektivskifte in området, ser behovet av mer kunskap om branschernas villkor och dynamik samt stödjer synpunkten att det behövs ett mer träffsäkert stödsystem för de kulturella och kreativa näringarna. Nedan ges övergripande kommentarer och därefter synpunkter på några kapitel.

Allmänna kommentarer

Betänkandets utgångspunkt – företagarperspektivet och startpunkten att de kulturella och kreativa branscherna utgör ”mer än näringspolitik, mer än kulturpolitik” – är uppfriskande och produktivt. Tyngdpunkten ligger följdriktigt på problembeskrivning och betänkandet motiverar nödvändigheten av en perspektivförändring som innebär stora förändringar i arbetssätt men inte i kostnad. Det lägger en bra grund för en nationell, långsiktig och genomförbar strategi.

Södertörns högskola instämmer i den problembeskrivning som utredningen ger. Lärosätet bedriver en ganska stor del av sin verksamhet med att forska om, undervisa om, och förbereda studenter för ett arbetsliv inom de branscher som utredningen omfattar och bristen på information och data (t ex SNI:s otillräcklighet i sammanhanget) om de företag och organisationer som bedriver verksamhet inom de kulturella och kreativa branscherna är väl känd. Det gäller också bristen på kunskap, framför allt på nationell nivå, om hur företagande och verksamhet bedrivs inom branscherna och vilken logik som driver produktion och utveckling. Södertörns högskola uppskattar därför att utredaren lägger mycket kraft på att beskriva hur det kulturella och kreativa företagandet faktiskt ser ut. Beskrivningen av den stora spridning som finns när det gäller företagens storlek samt de särskilda logiker som gäller för verksamhet och produktion är viktiga poänger. Det är också beskrivningen av den ”skyddslösa” karaktär som präglar många kulturella och kreativa företag och som märkts med

bister tydlighet under pandemin då tillfälliga skydds- och stödsystem inte i tillräcklig grad utformades för de kulturella och kreativa företagens behov.

Informations- och kompetensbristen visar samtidigt behovet av utökad utbildning och forskning om kulturella och kreativa branscher, och här har lärosäten en viktig roll att spela. Forskning inom området kulturella och kreativa branscher har samma problem som branschen i sig, det vill säga svårigheten att definiera om den tillhör humaniora, samhällsvetenskap eller det konstnärliga området. Det innebär utmaningar med att få forskningsfinansiering för dessa ändamål. Utbildningar inom kulturella och kreativa branscher har även de svårt att nå ut till presumtiva studenter på grund av att branschen upplevs osäker eller konstig, eftersom det saknas kunskap och information om den. I betänkandet framförs återkommande betydelsen av kompetens och kunskap inom flertalet olika områden, till exempel genom forskningssatsningar, genom samverkan med utbildningar och genom idén att skapa ett nationellt kunskapscentrum. Ett nationellt kunskapscentrum skulle kunna fungera som ett välbehövligt nav eller nod i ett nätverk för de utbildningar och den forskning som trots allt bedrivs med små medel på högskolor och universitet.

Om bristen på kunskap och förståelse för företagen enligt utredaren är stor på nationell nivå vill högskolan samtidigt påminna om den stora kompetens och erfarenhet som finns på andra politiska nivåer – bland kommuner och regioner – som i många fall arbetar aktivt och framgångsrikt med stöd och utveckling av kulturella och kreativa näringar. Här finns troligen en rad viktiga lokala och regionala lärdomar som kan användas i utveckling av både förståelse och uppföljning av den nationella politiken.

Betänkandets företagarfokus utgör en tydlig avgränsning. Södertörns högskola uppfattar betänkandet som ett komplement till kulturpolitiken, vilken är en grundförutsättning för de företag som utredningen koncentrerar sig på. Politisk samordning, kompetenshöjande insatser, ett förändrat stödsystem och bättre indikatorer för uppföljning är viktiga förslag som bör samspela med redan etablerade stödformer för kultur och kreativitet som till exempel en-procents-regeln, vars existens skapar inkomstmöjligheter för inte minst de minsta företagen. Denna grupp konstnärer och upphovspersoner utgör en mindre del av den totala omsättningen inom branscherna, men består ändå av runt 100 000 individer som på ett helt centralt sätt bidrar till den gestaltade livsmiljön och kulturlivet i egen rätt eller som underleverantörer till institutioner.

Kommentarer till betänkandets kapitel

6.1 Tydlig tvärpolitiskt ansvar för kunskap, synergier och samverkan

Södertörns högskola har inga särskilda synpunkter på hur den politiska samordningen bör etableras och genomföras rent praktiskt mellan departement, men anser att idén med en funktion/interdepartemental grupp eller samordningsenhet verkar rimlig.

Högskolan stödjer förslaget att myndigheter ges uppdrag att samla in (rättvisande) information om de kulturella och kreativa branscherna och anser att Kulturrådet alternativt Konstnärsnämnden troligen är den bäst lämpade myndigheten att leda ett sådant gemensamt arbete – inte minst eftersom dessa myndigheter, efter att ha delat ut stora

pandemistöd, har stor kännedom om de komplexa förutsättningar som existerar inom kulturella och kreativa branscher. För den sammanställning av kunskap och analys som betänkandet efterlyser är den expertis som finns samlad på lärosäten en viktig källa.

7.2 Förnyelse av rådgivning, kapitalförsörjning och innovationsstöd

Södertörns högskola instämmer i beskrivningen av att rådgivnings- och stödsystemet är illa utformat för företagande inom kulturella och kreativa branscher. Svårigheten för de enskilda firmorna att komma i fråga för relevant stöd är ett viktigt exempel som utredningen för fram, bristen på kunskap om de särskilda villkor och drivkrafter som gäller näringarna ett annat. SH ser positivt på förändring av stödsystemet som i högre grad använder sig av branschorganisationerna, där kunskap om verksamheterna redan finns.

En särskild del av området gäller innovation och innovationsbegreppet. Högskolan instämmer i uppfattningen att den snäva definitionen av innovation på ett onödigt och omotiverat sätt hindrar stöd till förnyelse inom de kulturella och kreativa näringarna och vill förutom Återstartsutredningen också påminna om betänkandet *Innovation som drivkraft* som anförde liknande synpunkter. Stöd för ett bredare innovationsbegrepp har alltså framförts från flera håll.

Eftersom många av de kulturella och kreativa företagen bildas av individer med eftergymnasial eller universitetsutbildning utgör lärosäten viktiga aktörer i ett bättre utformat stödsystem. Viktiga pusselbitar är också entreprenörskap i utbildningar i och om kulturella och kreativa branscher liksom väl utformade rådgivnings-, innovations- och finansieringsinsatser knutna till universitet (kanske i samverkan med kommuner och regioner).

SH delar beskrivningen att många redan etablerade kulturella och kreativa företagare skulle behöva fördjupad kunskap i finansieringsfrågor och menar att lärosätenas möjlighet att ge och skapa nya uppdragsutbildningar kan vara ett bra sätt att adressera behovet. Här är det samtidigt viktigt att använda sig av de erfarenheter som finns, till exempel svårigheten för kulturskapare, i likhet med andra småföretagare, att prioritera utbildning och kompetensutveckling. En statligt finansierad satsning skulle kunna underlätta detta.